

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060306

DOM
2021-10-26
Stockholm

Mål nr
P 10770-20

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2020-09-16 i mål nr P 4858-19, se bilaga A

PARTER

Klagande

Ceeve Group AB

Motpart

1. Samhällsbyggnadsnämnden i Motala kommun

2. C"D

3. N/I"U

4. Å"D

5. L" J

6. D"H

7. U F

8. A K

9. N K

Dok.Id 1746598

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

SAKEN

Bygglov för ändrad användning från tvåbostadshus till HVB-hem på fastigheten X i Motala kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom fastställer Mark- och miljööverdomstolen Samhällsbyggnadsnämndens i Motala kommun beslut den 8 maj 2019 i ärende nr BL-2019-159 att ge bygglov för fastigheten X i Motala kommun.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Ceeve Group AB har yrkat att Mark-och miljööverdomstolen ska upphäva mark- och miljödomstolens dom och fastställa Samhällsbyggnadsnämndens i Motala kommun beslut.

Samhällsbyggnadsnämnden i Motala kommun (nämnden) har medgett yrkandet.

A B, Å B, B F, U F, J H, A K, N K och **L-G S** har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Ceeve Group AB har anfört detsamma som i underinstanserna med i huvudsak följande tillägg. HVB-hemmet är inte en sådan vårdinrättning som vänder sig till allmänheten och som tredje man besöker. Det är istället ett mycket litet antal personer som har sitt boende på platsen. Påstådda olägenheter från verksamheten saknar betydelse för bedömningen av planenlighet. Det har dock inte riktats några anmärkningar mot verksamheten från tillsynsmyndigheterna. Under tiden flickorna är placerade på HVB-hemmet har de sin enda huvudsakliga dygnsvila på fastigheten. De boende har i huvudsak kvarstannat under lång tid under den tid verksamheten bedrivits.

Nämnden har anfört i huvudsak följande. Praxis ger stöd för att HVB-hemmet är att betrakta som en gruppboende och inte en vårdinrättning.

A B, Å B, B F, U F, J H, A K, N K och **L-G S** har anfört detsamma som i underinstanserna med i huvudsak följande tillägg. Informationen på verksamhetsutövarens hemsida angående kompetenskrav för anställda visar att det primärt är vård och behandling som ska bedrivas. Att flickorna vistas på boendet gör inte att de saknar en fast hemadress hos sina vårdnadshavare. HVB-hemmet utgör

endast ett tillfälligt boende under tiden för vård och behandling enligt vårdplanen. Verksamheten medför olägenheter för närboende. Bl.a. har ett tjugotal uttryckningar skett av polis och räddningstjänst. Verksamheten genererar mer trafik till och från fastigheten än ett vanligt familjeboende.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Nämnden har beviljat bygglov för ändrad användning från tvåbostadshus till HVB-hem på aktuell fastighet. Gällande detaljplan medger endast att området används för bostadsändamål. Mark- och miljödomstolen har upphävt beslutet med motiveringen att den ansökta verksamheten i huvudsak har avsett vård och behandling istället för boende.

Ett HVB-hem är ett hem inom ramen för socialtjänsten som tar emot enskilda för vård eller behandling i förening med boende. En samlad bedömning måste därför göras i varje enskilt fall av verksamhetens art och omfattning av den omgivningspåverkan som verksamheten medför för att bedöma om verksamheten ger upphov till en omgivningspåverkan som går utöver den som är bedömd och accepterad i en detaljplan (MÖD 2012:25).

Av tillståndsbeslutet från IVO framgår att verksamheten ska vända sig till flickor i åldrarna 13 till och med 16 år som vistas i olämpliga miljöer (till exempel som har begått enstaka brott, som provat att ta droger eller som har ett hotfullt beteende). HVB-hemmet har åtta platser. Vidare framgår att syftet med placeringen är att bryta ett oönskat beteende, sociala mönster och umgänge, stärka självkänsla och identitet hos flickan samt att bygga förtroende och tilltro. Verksamheten ska bidra till att flickorna ska få ett kvalificerat stöd och omsorg utifrån sina egna individuella behov. Bolaget har uppgett att någon vård inte kommer att bedrivas på fastigheten, utan att extern vårdgivare kommer att nyttjas om behov uppkommer. Bolaget har också uppgett att placeringen är tills vidare och att de flesta av flickorna kvarstannat under en längre tid.

Det som framkommit om verksamhetens inriktning och omfattning ger stöd för att placeringen på HVB-hemmet framför allt ska tillgodose flickornas behov av ett

hemlikt vardagsboende med vuxenstöd, som alternativ till den miljö de tidigare vistats i. Av det som framkommit tar de stödjande inslagen i huvudsak sikte på omsorg och fostran motsvarande den föräldrar ger. Mot denna bakgrund bedömer Mark- och miljööverdomstolen att verksamhetens främsta syfte inte är vård eller behandling utan att ge flickorna boende. Med hänsyn till den tid som flickorna avses bo där får boendet också anses vara av varaktig karaktär. Sammantaget kan inte verksamheten anses ge upphov till större omgivningspåverkan än den som är bedömd och accepterad genom gällande detaljplan. Nämnden har därför haft fog för sitt beslut att ge bygglov. Med ändring av mark- och miljödomstolens dom ska därför nämndens beslut fastställas.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Liselotte Rågmark, tekniska rådet Börje Nordström, hovrättsrådet Ulf Wickström och tf. hovrättsassessorn Frida Camber, referent.

Föredragande har varit Viktor Alenius.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2020-09-16
meddelad i
Växjö

Mål nr P 4858-19

PARTER

Klagande

1. C"D

Helge Björns väg 28
590 32 Klockrike

2. N/I"U

Helge Björns väg 28
590 32 Klockrike

3. α"D

Helge Björns väg 49
590 32 Klockrike

4. L"J

Helge Björns väg 49
590 32 Klockrike

5. Yanira D´Rosario Monge

Helge Björns väg 47
590 32 Klockrike

6. Adrian Miles Rosario

Helge Björns väg 47
590 32 Klockrike

7. Marie Dahlin

Helge Björns väg 53
590 32 Klockrike

8. Tobias Johannesson

Helge Björns väg 53
590 32 Klockrike

9. D"H

Helge Björns väg 26
590 32 Klockrike

10. U F

Helge Björns väg 26
590 32 Klockrike

Dok.Id 502019

Postadress

Box 81
351 03 Växjö

Besöksadress

Kungsgatan 8

Telefon

0470-560 100

E-post: mmd.vaxjo@dom.se

www.vaxjotingsratt.domstol.se

Telefax**Expeditionstid**

måndag – fredag
08:00–16:00

11. A K
Helge Björns väg 51
590 32 Klockrike

12. N K
Helge Björns väg 51
590 32 Klockrike

Motpart

1. Ceeve Group AB
c/o Helena Jonsson
Alsäter Täppan
605 97 Norrköping

2. Samhällsbyggnadsnämnden i Motala kommun
591 86 Motala

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Östergötlands läns beslut den 30 september 2019 i ärende nr 403-7940-2019, se bilaga 1

SAKEN

Bygglov för ändrad användning för tvåbostadshus till HVB-hem på fastigheten X, Motala kommun

DOMSLUT

Med ändring av länsstyrelsens beslut upphäver mark- och miljödomstolen Samhällsbyggnadsnämnden i Motala kommuns beslut den 8 maj 2019, dnr BL-2019-159, att bevilja bygglov för ändrat användningssätt från tvåbostadshus till HVB-hem på fastigheten X.

BAKGRUND

Samhällsbyggnadsnämnden i Motala kommun (nämnden) beslutade den 8 maj 2019, dnr BL-2019-159, att bevilja bygglov för ändrat användningssätt från tvåbostadshus till ett hem för vård eller boende, ett s.k. HVB-hem, på fastigheten X. Beslutet överklagades till Länsstyrelsen i Östergötlands län (länsstyrelsen) som i beslut den 30 september 2019, dnr 403-7940-2019, avslog överklagandet.

C"D, N/I"U, Marie Dahlin, Tobias Johannesson, A K, N K, "D, L" J, Yanira D'Rosario Monge, Adrian Miles Rosario, U F och D"H har nu överklagat länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

A B, L-G S, Marie Dahlin, Tobias Johannesson, A K, N K, Å B, J H, Yanira D'Rosario Monge, Adrian Miles Rosario, U F och B F (klagandena) har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva länsstyrelsens och nämndens beslut. Till stöd för sina yrkanden har de anfört i huvudsak följande.

Av beslutet från Inspektionen för vård och omsorg, IVO, att bevilja tillstånd för den aktuella verksamheten framgår att verksamheten ska bedrivas som ett hem huvudsakligen för vård. Verksamheten följer därmed definitionen för ett HVB-hem med inriktning mot vård. Behandling på ett vårdhem kan, till skillnad från vad länsstyrelsen har anfört, inte jämföras med varaktigt boende. Såväl omsättningen av "gästerna" som själva varaktigheten i boendet kan variera kraftigt beroende på aktuella vårdplaner. Behandlingen kan därför liknas vid boende på hotell eller vandrarhem. Ett HVB-hem är per definition inte ett hem för vård *och* boende, utan ett hem för vård *eller* boende. Alltså måste ett val göras vad avser verksamhetens ändamål och inriktning. Det är oklart huruvida den angränsande fastigheten på andra sidan cykelvägen ska fungera som samtalsrum/familjerum eller inte. Företaget har redovisat för IVO att dessa aktiviteter ska utövas i en angränsande

lokal tjugo meter från huvudbyggnaden. Denna omständighet framgår inte i det underlag som klagandena har fått gällande bygglov. Dessutom skiljer en kommunal cykelväg huvudfastigheten från den angränsande fastigheten. Mot bakgrund av ovanstående bygger den nu gällande detaljplanen på oriktiga grunder. Den verksamhet som planeras att utföras i den aktuella fastigheten ska med hänvisning till uppgifter i ansökan hos IVO bedömas som ett hem för vård och inte jämföras med ett boende. De förutsätter därför att en ny detaljplan tas fram.

A B och L-G S har därutöver anfört bland annat följande. Sedan en tid tillbaka är verksamheten igång i det aktuella boendet och redan nu framträder en del av de befarade olägenheterna. Polismyndigheten har varit involverad vid ett flertal tillfällen. Endast ca 20 meter från byns enda lekplats har de bevittnat ett starkt utåtagerande då poliser tvingats ta till tvångsåtgärder. Vidare har rökning, bråk och skrik efter bland annat droger förekommit utomhus, allt precis intill byns enda lekplats.

A B har därutöver anfört bland annat följande. Under loppet av endast en vecka har räddningstjänsten kommit till verksamheten vid två tillfällen. Småbarnsfamiljerna i byn vill flytta därifrån. De upplever inte att personalen klarar av att hantera situationen.

Ceeve Group AB (bolaget) har bestritt ändring av länsstyrelsens beslut och anfört i huvudsak följande.

Det huvudsakliga ändamålet med verksamheten är att boendet ska utgöra bostad för de boende. Boendet är av varaktig karaktär. De boende har en placeringstid som gäller tills vidare utan begränsning i tid och deras boende är således varaktigt och kan därmed inte jämföras med tidsbegränsat korttidsboende vid hotell eller vandrarhem. De boende får ingen specifik vård på boendet utan syftet är främst att boendet ska utgöra deras bostad. Den vård som ska ske i enlighet med IVO:s beslut utförs på andra platser än vid boendet och genom externa parter. De boende har sina dagliga aktiviteter såsom skolgång och fritidsaktiviteter på andra platser än vid

boendet. Den byggnad som är belägen på andra sidan cykelvägen används inte till annat ändamål än vad detaljplanen medger. Byggnaden används således inte som samtalsrum eller familjerum. Boendet medför ingen betydande olägenhet för omgivningen. Under den tid verksamheten hittills pågått har inga anmärkningar riktats mot verksamheten.

Nämnden har beretts tillfälle att yttra sig över handlingarna i målet. Något yttrande har inte inkommit.

REMISSYTTRANDEN

Mark- och miljödomstolen har inhämtat remissyttrandet från IVO, Socialstyrelsen och Boverket i frågan om huvudsyftet med aktuell verksamhet bör bedömas vara behandling/vård eller boende.

Inspektionen för vård och omsorg, IVO, har i yttrande den 6 maj 2020 anfört bland annat följande.

I 3 kap. 1 § första stycket socialtjänstförordningen definieras ett hem för vård eller boende som ett hem inom socialtjänsten som tar emot enskilda för vård eller behandling i *förening* med ett boende. I prop.1979/80:1 *Om socialtjänsten* anför regeringen att vård i familjehem i allmänhet är att föredra framför annan vård för de barn eller vuxna som inte kan få tillräcklig hjälp eller vård i det egna hemmet. Regeringen anförde vidare att många hjälpbehövande emellertid behöver mer omfattande insatser än de som kan ges i enskilt hem. Den enskildes förhållanden kan ställa krav på mer omfattande behandlingsinsatser från särskilt utbildad personal. Det blir här fråga om dygnet-runt-insatser i särskilt anpassade lokaler.

Tänkbara målgrupper för ett HVB är bland annat barn och unga som vistas i olämpliga miljöer (t.ex. som har begått enstaka brott, som provat att ta droger eller som har ett hotfullt beteende), barn och unga med missbruksproblematik, eller ensamkommande barn.

En HVB-verksamhet är en yrkesmässig verksamhet med utbildad personal som i huvudsak ska ta emot barn som placeras av socialtjänsten p.g.a. ett behov av vård eller behandling. Vård av barn som inte längre kan bo i sina egna hem bör ges på ett sådant sätt att förhållandena för barnet så litet som möjligt avviker från barnets normala förhållanden och ett barn som är i behov av vård bör i första hand tas emot i ett familjehem. Barn som behöver mer kvalificerad behandling kan dock behöva vistas i HVB under en begränsad period. Så fort syftet med vården har uppfyllts ska vården upphöra.

Av IVO:s beslut i ärende med dnr 6.3.1–7337/2019 framgår att syftet med en placering i verksamheten ska vara att bryta ett oönskat beteende, sociala mönster och umgänge, stärka självkänsla och identitet hos de placerade, samt bygga förtroende och tilltro.

Mot denna bakgrund och utifrån Venö 1 AB:s beskrivning av målgruppen och verksamhetens innehåll i den i målet aktuella verksamheten, är det IVO:s bedömning att verksamhetens huvudsakliga syfte är behandling/vård.

Socialstyrelsen har i yttrande den 20 maj 2020 anfört bland annat följande.

Socialstyrelsens bedömning

Om bedömningen av verksamhetens huvudsyfte görs utifrån en tidsmässig aspekt så bedömer Socialstyrelsen att verksamheten huvudsakligen utgör ett boende för flickorna, om än ett anpassat och stödjande sådant. Det huvudsakliga syftet med att placera ett barn på HVB med den målgrupp och inriktning som den aktuella verksamheten har, är dock att ge barnen vård utanför det egna hemmet och inte att ge barnen boende. Den aktuella verksamheten har som syfte att bryta oönskat beteende, sociala mönster och umgänge. Enligt Socialstyrelsens bedömning görs det framförallt genom att verksamheten ger vård genom anpassad och alternativ boendemiljö och inte genom särskilda vård- eller behandlingsinsatser.

Begreppet HVB

Begreppet hem för vård eller boende (HVB) är beteckningen för en rad olika slags institutioner som arbetar på uppdrag av socialtjänsten. De varierar med avseende på driftsform, målgrupp, arbetsmetoder och rättsliga ramar.

En verksamhet utgör ett HVB om det är ett hem inom socialtjänsten som tar emot enskilda för vård eller behandling i förening med ett boende. Verksamheten kan således inte utgöra enbart bostad, utan behöver ge de som bor där vård eller behandling. Begreppet "hem för vård *eller* boende" kan leda tankarna till att det är ett "antingen eller", men definitionen i socialtjänstförordningen tydliggör att HVB tar emot enskilda för vård eller behandling *i förening med* ett boende. Dessutom gäller att när behovet av vård i HVB har upphört ska den som vårdas skrivas ut, vilket innebär att ett visst vårdbehov krävs och att en person inte kan vara kvar på ett HVB enbart på grund av behov av bostad.

HVB infördes som ett nytt och samlande begrepp för olika typer av institutionsvård när socialtjänstlagen först trädde i kraft 1982. Syftet med den nya benämningen var att ge kommunerna större möjligheter att använda institutionsvård som en av flera resurser i socialtjänstens arbete. Två statliga utredningar har föreslagit att begreppet hem för vård eller boende byts ut eftersom det är missvisande, men ännu har inget av förslagen genomförts.

Vid mindre inslag av vård- och stödbehov hos barn och unga mellan 16–20 år finns sedan 2016 verksamhetsformen stödboende som alternativ till HVB. Stödboende tillkom för att det var angeläget med en mindre ingripande placeringsform för barn och unga jämfört med HVB.

HVB-vårdens syfte och innehåll

Syftet med vården på HVB är olika beroende på skälet för placeringen. Ett barn placeras på HVB för att barnets behov av någon anledning inte kan tillgodoses i barnets hem, antingen på grund av brister i omsorgen eller på grund av att barnet har beteenden eller problematik som gör att stöd i det egna hemmet inte räcker.

HVB-vården omfattar många olika delar, som att sörja för barnens omsorg och behov av mat, boende, fritidsaktiviteter, utbildning och hälsa. Vad som utgör huvudsyfte med verksamhet på ett HVB varierar mellan olika verksamheter. Placeringen innefattar också ofta ett mer eller mindre uttalat behandlingsuppdrag vars mål är att barnen genomgår en positiv beteendeförändring. I en rapport från IVO 2013 konstaterades att en tredjedel av HVB-hemmen inte har något uttalat behandlingsinnehåll överhuvudtaget.

Vid bedömningen av hur stor del av en HVB-verksamhet som utifrån en tidsmässig aspekt utgör vård eller behandling behöver man beakta att ett HVB under vårdtiden utgör barnets bostad, där barnet sover, äter och ofta även tillbringar sin fritid. Den strukturerade behandlingen som ges på HVB tar i praktiken oftast mycket liten tid i förhållande till den sammanlagda tid som barnen och de unga vistas där. Utöver tiden i hemmet spenderar barnet i de flesta fall även tid i skolan på vardagar. Skolpliktiga barn som är placerade på HVB har skolgång under vardagar som alla barn, ofta i en närbelägen skola. Placerade barn och unga som inte är skolpliktiga ska erbjudas utbildning eller arbetsträning.

Ofta utgör boendet med dess personal i sig dock ett vårdande och stödjande inslag. Att erbjuda en alternativ, anpassad och stödjande boendemiljö är ett viktigt syfte vid placeringar i HVB av barn och unga. Det gäller inte minst om barnet är placerat tillsvidare på hemmet. Ett HVB kan, utöver behandlingsinriktade interventioner, erbjuda en strukturerad tillvaro med tillgång till insatser och aktiviteter som stödjer den enskildes möjlighet att förändra sin situation. Det kan gälla till exempel skolgång, social färdighetsträning och fysiska eller andra hälsofrämjande aktiviteter utifrån den enskildes behov.

Den som vårdas på HVB ska skrivas ut när behovet av vård upphört. Övervägande om vård utanför det egna hemmet fortfarande behövs görs var sjätte månad när ärendet gäller ett barn. En placering på HVB har därför inte samma varaktiga karaktär som till exempel en bostad med särskild service för personer med funktionsnedsättning.

Huvudsyfte med den aktuella verksamheten

Det huvudsakliga syftet med placering av ett barn på HVB på grund av barnets eget beteende är att barnet ska få vård och stöd för att bryta eller komma till rätta med beteendet. En HVB-verksamhet kan dock ha större eller mindre inslag av vård i verksamheten, beroende på målgrupp, metoder och vilka individer som är placerade i verksamheten.

Av beslutet om tillstånd från IVO framgår bland annat att syftet med placeringen i den aktuella verksamheten är att bryta ett oönskat beteende, sociala mönster och umgänge. Verksamheten ska bidra till att flickorna ska få ett kvalificerat stöd och omsorg utifrån sina egna individuella behov.

Målgruppen för detta HVB är flickor mellan 13–16 år, som vistas i olämpliga miljöer, t.ex. som har begått enstaka brott, som provat att ta droger eller som har ett hotfullt beteende. Beskrivningen av målgruppen innebär att det inte rör sig om barn med fortgående missbruk eller som ägnar sig åt brottslig verksamhet, utan endast enstaka företeelser har förekommit. Även om barnen kommer att ha behov av stöd och omsorg så tyder målgruppsbeskrivningen på att verksamheten inte kommer att innehålla omfattande behandlingsinsatser. Det har inte heller framkommit att någon särskild behandlingsmetod kommer att användas.

Beskrivningen av verksamheten visar att den har inslag av vård och stöd, medan inslaget av behandling tycks vara begränsat. Som nämnts ovan är dock boendet och boendemiljön i sig en del i HVB-vården genom att boendemiljön är anpassad och stödjande och erbjuder rutiner, struktur och ett alternativ till barnets vanliga miljö.

Om bedömningen av verksamhetens huvudsyfte görs utifrån en tidsmässig aspekt så bedömer Socialstyrelsen att verksamheten huvudsakligen utgör ett boende för flickorna, om än ett anpassat och stödjande sådant. Det huvudsakliga syftet med att placera ett barn på HVB med den målgrupp och inriktning som den aktuella verksamheten har är att ge barnen vård utanför det egna hemmet och inte att ge

barnen boende. Den aktuella verksamheten har som syfte att bryta oönskat beteende, sociala mönster och umgänge. Enligt Socialstyrelsens bedömning görs det framförallt genom att verksamheten ger vård genom anpassad och alternativ boendemiljö och inte genom särskilda vård- eller behandlingsinsatser.

Boverket har i yttrande den 26 maj 2020 anfört bland annat följande.

Boverkets ställningstagande

Boverket bedömer att huvudsyftet med verksamheten är boende. De aspekter som Boverket grundat sin bedömning på är omfattningen av behandling och vård i förhållande till boendet, vistelsens varaktighet samt verksamhetens omfattning och påverkan på omgivningen.

Boverkets bedömning

Mark- och miljööverdomstolen, MÖD, har i ett flertal tidigare avgöranden tagit ställning till om HVB-hem ska ses som vård eller bostad. För att verksamhetens huvudsyfte ska kunna betraktas som boende får inslagen av behandling eller vård enligt MÖD inte vara betydande utan måste vara av underordnad betydelse i förhållande till boendet. Andra omständigheter som MÖD har pekat på är vilken förändrad påverkan på omgivningen som ett HVB-hem har och verksamhetens omfattning och varaktighet.

I ett avgörande var de faktiska förhållandena i stor utsträckning liknande dem i det remitterade målet när det gäller vistelsens varaktighet, ungdomarnas ålder, antal och tidigare problem samt verksamhetens omfattning i övrigt och dess påverkan på omgivningen. MÖD ansåg i det fallet att det främsta syftet med verksamheten inte var vård utan att tillgodose ungdomars behov av ett hem genom att skapa ett hemlikt vardagsboende. Det förhållandet att det fanns personal på plats för stöttning, omsorg och fostran utgjorde enligt MÖD inte hinder mot att verksamheten betraktades som boende, se MÖD:s dom den 31 mars 2016 i mål nr P 8153–15.

Även i ett annat avgörande med samma utgång var omständigheterna i stor utsträckning liknande dem i det nu remitterade målet, se MÖD:s dom den 13 februari 2015 i mål nr P 4729–14.

Av de remitterade handlingarna framgår att sökanden gör gällande att det inte ska förekomma någon behandling eller vård alls och att IVO i ett beslut gett tillstånd till sökanden att bedriva hem för vård eller boende. Av IVO:s beslut framgår att syftet med placeringen i verksamheten är att bryta oönskat beteende, sociala mönster och umgänge, att stärka självkänsla och identitet och att bygga förtroende och tilltro. Det handlar såvitt Boverket kan bedöma i huvudsak om en verksamhet som, i likhet med vad som var fallet i de ovannämnda avgörandena från MÖD, syftar till att med hjälp av stöttande personal tillgodose ungdomarnas behov av ett varaktigt hemligt vardagsboende och integration i samhället.

I IVO:s beslut nämns att en genomförandeplan ska upprättas utifrån socialtjänstens placeringsbeslut och vårdplan. Av beslutet och övriga remitterade handlingar framgår det dock inte om och i så fall i vilken omfattning som det faktiskt förekommer behandling eller vård med anledning av de problem med missbruk m.m. som uppges ha förekommit. Sökanden hävdar dock att det inte ska förekomma någon vård eller behandling.

Boverket konstaterar vidare att verksamheten avser åtta ungdomar och därmed inte är särskilt omfattande eller personaltät. Verksamhetens påverkan på omgivningen i de avseenden som avses i plan- och bygglagen (2010:900), PBL, i form av trafik- och personrörelser m.m. framstår också som begränsad och avviker inte från vad som kan förväntas av ett vanligt familjeboende. Ungdomarna går dessutom under dagtid i skolan.

På grundval av vad som framgår av de remitterade handlingarna anser Boverket sammantaget att verksamhetens huvudsyfte ska betraktas som boende. Om det senare skulle visa sig att det trots dessa uppgifter ändå förekommer ett så betydande inslag av vård eller behandling att huvudsyftet med verksamheten inte kan betraktas

som boende får det hanteras av byggnadsnämnden inom ramen för dess tillsynsansvar.

DOMSKÅL

Prövningsramen

Mark- och miljödomstolen har att bedöma om nämnden har haft fog för sitt beslut att meddela bygglov för ändrad användning av den befintliga byggnaden på fastigheten X från tvåbostadshus till ett s.k. HVB-hem (hem för vård eller boende).

Fastigheten X består av två skiften där huvudbyggnaden är belägen på skifte 1. Skifte 2 ligger mitt emot skifte 1, på andra sidan av en gång- och cykelväg. Mark- och miljödomstolen konstaterar att såväl den aktuella bygglovsansökan som nämndens beslut endast avser huvudbyggnaden på skifte 1, och inte byggnaden på skifte 2 på andra sidan gång- och cykelvägen. Vad de klagande har anfört om att det är oklart huruvida verksamheten avser att använda byggnaden på skifte 2 som samtalsrum/familjerum eller inte, kan därför inte prövas inom ramen för förevarande mål.

Bedömning i sak

Ceeve Group AB har ansökt om bygglov för ändrad användning av huvudbyggnaden på fastigheten X från tvåbostadshus till ett s.k. HVB-hem. En förutsättning för att bygglov ska kunna beviljas för den ansökta åtgärden är att den nya användningen av byggnaden inte strider mot gällande detaljplan.

Ett HVB-hem är ett hem inom ramen för socialtjänstlagen som tar emot enskilda för vård eller behandling i förening med ett boende. En samlad bedömning måste därför göras i varje enskilt fall av verksamhetens art och omfattningen av den omgivningspåverkan som verksamheten medför, för att utröna om åtgärden ger upphov till en omgivningspåverkan som redan är bedömd och accepterad i gällande detaljplan, se bl.a. MÖD 2012:25.

För det aktuella området gäller Motala kommuns detaljplan för X m.m., Klockrike, lagakraftvunnen den 26 maj 2007. Huvudbyggnaden på fastigheten X är i detaljplanen märkt med användningsbestämmelsen B, vilket står för bostäder. Frågan i målet är således om den ansökta ändringen till HVB-hem kan bedömas som förenlig med användningsbestämmelsen bostäder. Klagandena har härvid anfört att verksamheten ska bedömas som ett hem huvudsakligen för vård. Ceeve Group AB har å andra sidan anfört att några vårdinsatser inte kommer att utföras i den aktuella byggnaden och att verksamheten ska bedömas som ett hem huvudsakligen för boende.

Av IVO:s beslut den 27 augusti 2019 om tillstånd för den aktuella verksamheten, dnr 6.3.1–7337/2019, framgår bland annat följande. Verksamheten ska ha åtta platser och vända sig till flickor i åldrarna 13 till och med 16 år som vistas i olämpliga miljöer, t.ex. som har begått enstaka brott, som provat att ta droger eller som har ett hotfullt beteende. Syftet med placeringen i verksamheten är att bryta ett oönskat beteende, sociala mönster och umgänge, att stärka självkänsla och identitet hos flickan samt att bygga förtroende och tilltro. Verksamheten ska bidra till att flickorna ska få ett kvalificerat stöd och omsorg utifrån sina egna individuella behov. En genomförandeplan upprättas tillsammans av kontaktperson och flickan utifrån de mål socialtjänstens placeringsbeslut och vårdplan grundar sig på. Planeringen av genomförandeplan dokumenteras och följs upp regelbundet. Planen revideras efter det att flickans behov förändras. Kontaktperson har jämna kontaktsamtal och följer upp hur planeringen fungerar minst vid ett tillfälle i veckan. När behovsbilden ändras sker återkoppling till den ansvariga socialsekreteraren.

Mark- och miljödomstolen har låtit Socialstyrelsen, IVO och Boverket yttra sig över handlingarna i målet och därvid uppge om myndigheterna bedömer huvudsyftet med aktuell verksamhet vara behandling/vård eller boende.

IVO har, utifrån beskrivningen av syftet med den aktuella verksamheten samt dess innehåll och målgrupp, bedömt att verksamhetens huvudsakliga syfte är behandling/vård.

Socialstyrelsen har bedömt att det huvudsakliga syftet med att placera ett barn på HVB med den målgrupp och inriktning som den aktuella verksamheten har, är att ge barnen vård utanför det egna hemmet och inte att ge barnen boende, samt att verksamhetens syfte framförallt uppnås genom givande av vård genom anpassad och alternativ boendemiljö och inte genom särskilda vård- eller behandlingsinsatser.

Enligt Boverket syftar verksamheten i huvudsak till att med hjälp av stöttande personal tillgodose ungdomarnas behov av ett varaktigt hemlikt vardagsboende och integration i samhället samt att huvudsyftet med verksamheten ska bedömas som boende. Boverket har härvid utgått från omfattningen av behandling och vård i förhållande till boendet, vistelsens varaktighet samt verksamhetens omfattning och påverkan på omgivningen. Boverket har även hänvisat till MÖD:s avgöranden den 13 februari 2015 i mål nr P 4729–14 och den 31 mars 2016 i mål nr P 8153–15.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning

Liksom IVO har konstaterat i sitt yttrande framgår av 3 kap. 1 § första stycket socialtjänstförordningen att med ett hem för vård eller boende avses ett hem inom socialtjänsten som tar emot enskilda för vård eller behandling i förening med ett boende. I bland annat de avgöranden som Boverket har hänvisat till, har MÖD bedömt att huvudsyftet med verksamheter snarlika den nu aktuella är boende och inte behandling/vård.

Utifrån vad som har framkommit i målet om den nu aktuella verksamhetens art och inriktning, så instämmer emellertid mark- och miljödomstolen i Socialstyrelsens och IVO:s bedömning att verksamheten erbjuder de boende vård genom en anpassad och alternativ boendemiljö samt att dess huvudsyfte ska bedömas vara behandling/vård och inte boende. Utifrån vad de klagande har anfört kan det också förmodas att verksamhetens omgivningspåverkan skiljer sig från vad som har prövats (bostäder) inom ramen för framtagandet av gällande detaljplan. Den ansökta åtgärden kan därför inte anses vara förenlig med detaljplanen. Enligt mark- och miljödomstolens bedömning kan planstridigheten inte heller bedömas som en

mindre avvikelse enligt 9 kap. 31 b § PBL. Överklagandet ska därför bifallas och nämndens och länsstyrelsens beslut upphävas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)
Överklagande senast den 7 oktober 2020.

Urban Lund

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Urban Lund, ordförande, och tekniska rådet Mårten Dunér. Föredragande har varit beredningsjuristen Annie Kolvik.